

Är vi tillräckligt goda?

Peter Kropotkin

1888

En av de vanligaste invändningarna mot kommunismen är att människor inte är tillräckligt goda för att leva under kommunistiska förhållanden. De skulle inte underkasta sig en påtvingad kommunism och de är ännu inte mogna för en fri, anarkistisk kommunism. Århundraden av individualistisk uppfostran har gjort dem alltför egoistiska. Slaveri, underkastelse inför den starke och arbetet under nödvändighetens piska har gjort dem olämpliga för ett samhälle där alla kan vara fria och inte känna till något tvång annat än ett frivilligt engagemang för andra, och deras missnöje om han inte fullföljer det engagemanget. Därför, säger man oss, behövs det ett övergångsstadium som ett nödvändigt steg mot kommunismen, det vill säga klasslösheten.

Gamla ord i en ny form; ord sagda och upprepade ända sedan de första försöken till politiska eller sociala reformer i något samhälle. Ord som vi hört före slaveriets avskaffande, ord sagda tjugo eller fyrtio århundraden av dem som föredragit sin egen tystnad framför en snabb förändring, som skräms av ett storvulet tänkande, och som själva inte lidit tillräckligt av orättvisan i dagens samhälle för att känna det djupa behovet av nya tankar!

Människor är inte goda nog för kommunism, men är de goda nog för kapitalism? Om alla människor var godhjärtade, vänliga och rättvisa, skulle de aldrig utnyttja varandra även om de innehade medlen att göra det. Med sådana människor skulle det privata ägandet av kapital inte utgöra någon fara. Kapitalisten skulle skynda sig att dela med sig av sina profiler till arbetarna, och de bäst betalda arbetarna med de som lider av tillfälliga orsaker. Om människor var förutseende skulle de inte producera sammet och lyxartiklar när mat behövs i stugorna, de skulle inte bygga palats så länge det finns slum.

Om människor hade en djupt utvecklad känsla för jämlikhet skulle de inte förtrycka andra människor. Politiker skulle inte lura sina väljare. Parlamentet skulle inte vara en bedräglig pratkvart, och Charles Warrens polismän skulle vägra påverka talarna och lyssnarna på Trafalgar Square. Om människorna vore hjälpsamma, med självrespekt och mindre egoistiska, skulle inte ens en dålig kapitalist utgöra någon fara, arbetarna skulle snart ha reducerat honom till en kamrat-manager. Inte ens en kung vore farlig, då folket närmast skulle betrakta honom som en som är oförmögen att göra ett bättre arbete; därför betrodd att underteckna något fånigt papper som kunde skickas ut till de andra knäppskallar som kallar sig kungar.

Men människor är nu inte de frisinna, självständiga, förutseende, kärleksfulla och passionerade personer vi skulle vilja att de var. Och just därför måste de fortsätta att leva under det nuvarande systemet som låter dem förtrycka och utsuga varandra. Ta till exempel de skraddare i djupaste misär som paraderade på gatorna förra söndagen, och antag att en av dem ärvt hundra pund av en släkting i Amerika. Med dessa hundra pund skulle han säkert inte starta en produktionsförening för ett dussin lika misärdrabbade skraddare, för att försöka förbättra deras omständigheter. Han skulle bli en utsugare. Och därför säger vi att i ett samhälle där människor är så låga som i denna amerikanska församling är det mycket svårt för honom att ha skraddare i misär omkring sig. Så fort det är möjligt kommer han att utsuga dem; under det att ifall dessa skraddare hade en säker inkomst från de kommunistiska affärerna, så skulle ingen av dem vilja utsugas för att berika sin f.d. kamrat, och den unge utsugaren själv skulle säkert inte bli det odjur han skulle bli om han fortsätta att utsuga.

Man säger oss att vi är alltför förslavade för att passa in i fria institutioner; men vi säger att just för att vi är så förslavade bör vi inte längre fortsätta under de nuvarande institutioner som just främjar utvecklandet av slavinstinkter. Vi ser att briter, fransmännen och amerikanerna uppvisar den mest fränstötande slavmentalitet gentemot Gladstone, Boulanger och Gould. Och vi konstaterar att i en mänsklighet som redan är försedd med sådana slavinstinkter är det mycket illa att med tvång förneka massornas rätt till högre utbildning och tvinga dem att leva med det nuvarande ojämlika välståndet, undervisningen och kunskaperna. Högre utbildning och jämlika förhållanden skulle vara de enda medlen att utplåna de förslavande instinkterna, och vi kan inte förstå hur slavmentalitet kan vara ett argument för att fortsätta, om så bara för en dag, de ojämlika förhållandena, för att förvägra samhällets alla medlemmar jämlik undervisning och upplysning.

Vårt utrymme är begränsat, men använd samma analys på varje aspekt av vårt sociala liv, och du upptäcker att det nuvarande autoritära kapitalistiska systemet är helt olämpligt för så oförsiktiga, så giriga och egoistiska och slaviska som de nu är. När vi därför hör någon säga att anarkisterna tror att människor är mycket bättre än vad de faktiskt är, undrar vi nästan hur intelligent människor kan yttra sådant nonsens. Säger vi inte hela tiden att det enda sättet att göra människor mindre giriga och egoistiska, mindre överambitiösa och slaviska på samma gång, är att eliminera dessa förhållanden som gynnar denna girighet, egoism, överambitiösa attityd och slavmentalitet? Den enda skillnaden mellan oss och de som gör ovannämnda invändningar är denna: Vi

överdriver inte de lägre instinkterna hos massorna och blundar inte behagligt för de dåliga instinkterna hos överklassen. Vi menar att både härskarna och de undertryckta demoraliseras av auktoriteter, både de exploaterade och exploatorerna fördärvas av exploateringen; medan våra opponenter verkar tro att det finns ett jordens salt – härskarna, arbetsköparna, ledarna – som, lyckligtvis, hindrar dessa dåliga människor, de undertryckta, de exploaterade, de ledda – från att bli värre än de redan är.

Det finns en skillnad, och en mycket viktig sådan. Vi medger att den mänskliga naturen inte är perfekt, men vi gör inget undantag för härskarna. De gör ett sådant undantag, ibland omedvetet, och eftersom vi inte gör något sådant undantag kallar man oss för 'drömmare' och 'opraktiska människor'.

Det är den gamla tvisten mellan 'de praktiska' och de 'opraktiska', de så kallade Utopisterna: en tvist som förnyas vid varje föreslagen förändring, och som alltid slutar med totalt nederlag för de som kallar sig praktiska människor.

Många av oss minns konflikten som rasade i Amerika före slaveriets avskaffande. När de svartas emancipation försvarades, sa de praktiskt lagda att om inte de svarta tvingades till arbete med ägarens piska så skulle de inte arbeta alls, och snart bli till en belastning för samhället. Kraftiga piskor kunde förbjudas, sa man då, och sedan kunde piskan lagligen och successivt minska i grovlek, centimeter för centimeter, men någon piska måste man ha. Och när slaverimotståndarna sa, just som vi gör nu, att glädjen över att producera sitt eget arbete skulle bli ett mycket viktigare incitament att arbeta än den kraftigaste piska – 'Nonsens, min vän', sade man då, just som man säger oss nu. 'Ni känner inte den mänskliga naturen! Åratals slaveri har gjort dem underkuvade och lata och den mänskliga naturen ändras inte på en dag. Ni har säkert de bästa intentioner men ni är direkt opraktiska.'

Nåväl, för en tid kunde de praktiska genomföra sin gradvisa emancipation av de svarta. Men, ser man på! Detta visade sig vara opraktiskt, och inbördeskriget – det blodigaste hitintills – bröt ut. Kriget resulterade i förbudet mot slaveriet, utan någon övergångsperiod – och se: inga av de hemska konsekvenser som förutspåts av de praktiska människorna inträffade. De svarta arbetar, de är flitiga och produktiva, de är förutseende, nej, nästan för förutseende, och det enda man kan ångra nu är att de åtgärder de opraktiskas vänsterflygel föreslog – total jämlikhet och utdelning av jordlotter – inte kom att realiseras, vilket hade besparat oss många bekymmer idag.

Vid ungefär samma tid fanns en liknande konflikt i Ryssland, och orsaken var som följer. Det fanns 20 miljoner livegna trälarna i Ryssland. I generationer hade de varit underkastade sin ägares knutpiska. De piskades för att inte bruka jorden på ett visst sätt, för att inte sopa hushållet ofta nog, för att väva fel, för att inte gifta bort sina barn tidigare – de piskades för allting. Slavmentalitet och tanklös karaktär löd omdömet.

Nu kom Utopisterna och begärde inget mindre än det följande: Total befrielse av trälarna; totalförbud för varje förpliktelse gentemot feodalherren. Mer än så: Totalt avskaffande av feodalherrens jurisdiktion och inflytande, och åt böndernas gemensamt valda byråd med makten att bestämma efter sina egna sedvänjor. Sådant var de opraktiska åtgärderna i det opraktiska lägret. Det betraktades som ren dårskap av de praktiska.

Men lyckligtvis fanns det en hel del opraktiskhet bland bönderna i Ryssland vid den tiden, som revolterade med käppar mot vapen och vägrade underkasta sig trots massakrerna, och därmed tvingade Tsaren att gå med på deras krav, visserligen med några undantag. De mest praktiska flydde Ryssland av rädsla för att få halsen avskuren några dagar efter det att de opraktiska kraven hade stadfäst.

Men allting gick ganska smidigt, förutom de praktiskas många blundrar. Dessa slavar som kallats tanklösa, själviska sällar, och så vidare, visade sig ha så mycket klokhet och organisationskapacitet att det överträffade förväntningarna även hos de mest opraktiska Utopister; och tre år efter Emancipationen var hela bysamhället förändrat.

Utopisterna vann striden. De bevisade att de var de verkligt praktiska människorna och att de som velat framstå som praktiska var imbecilla. Och det enda alla de som känner de ryska bönderna ångrar är att alldeles för många överenskommelser gjordes med dessa praktiska imbecilla och inskränkta egoister, att inte vänsterflygelns förslag genomfördes fullt ut.

Vi kan inte ge fler exempel. Men vi inbjuder ärligt de som vill fortsätta att resonera om saken att studera de stora sociala omvälvningarna i mänsklighetens historia från Kommunen till Reformen och den moderna tiden. De kommer att finna att historien inte är annat än en kamp mellan härskare och behärskade, ledare och ledda,

förtryckare och förtryckta, i vilken kamp det praktiska lägret alltid väljer sida med härskare och förtryckare, medan det opraktiska lägret tar de förtrycktas parti. Och de kommer att se att kampen alltid slutar med nederlag för det praktiska lägret efter mycket blodspillan och lidande, tack vare vad de kallar 'sitt sunda förnuft'.

Om våra opponenter menar att vara opraktisk innebär att vi förutser händelsernas utveckling bättre än de inskränkta och feiga, då har de rätt. Men om de menar att de, de praktiska människorna, har ett bättre förutseende, då returnerar vi dem till historien och ber dem att sätta sig in i dess lärdomar innan de drar en så förhastad slutsats.

Det Anarkistiska Biblioteket

Peter Kropotkin
Är vi tillräckligt goda?
1888

Freedom 21/6 1888
Översättning: Staffan Jacobson 2014

sv.anarchistlibraries.net